

6. VE 8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS UNSURLARI ELEMENTS OF INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE IN TURKISH LANGUAGE COURSE BOOKS OF GRADE 6 AND GRADE 8

Dilek CERAN*

Derya YILDIZ**

Anahtar Kelimeler

Somut olmayan kültürel miras,
Türkçe ders kitabı, Halkbilim, Türkçe
eğitimi

Keywords

Intangible Cultural Heritage,
Turkish language course book,
Folklore, Turkish education

*Doç. Dr., Necmettin Erbakan
Üniversitesi, A.K.Eğitim Fakültesi,
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Bölümü

dlkern@yahoo.com

ORCID: 0000-0001-9010-0619

**Doç. Dr., Necmettin Erbakan
Üniversitesi, A. K. Eğitim Fakültesi
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Bölümü deryacintasyildiz@gmail.com

ORCID: 0000-0002-5419-8986

Konya / TÜRKİYE

Gönderim Tarihi: 07/07/2020

Kabul Tarihi: 09/03/2021

Öz

Somut olmayan kültürel miras terimi UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi ile birlikte kavramsallaştırılmıştır. Somut Olmayan Kültürel Miras; toplulukların, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, anlatımlar, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar ve kültürel mekânlar biçiminde ifade edilir. Somut olmayan kültürel miras yeni nesillere aktararak korunur. Bu durum kültürel mirasın aktarımında eğitimin ve dolayısıyla da ders materyallerinde kültürel miras unsurlarına yer vermenin önemini göstermektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacını, 6. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan somut olmayan kültürel miras unsurlarının incelenmesi oluşturmaktadır. Araştırma, nitel bir araştırma olup veriler doküman incelemesi yoluyla değerlendirilmiştir. Araştırmada Türkçe ders kitapları incelenerek elde edilen bulgular tablolandırılmış ve kitaplardan doğrudan alıntılar yapılmıştır. Bulgulara göre; UNESCO listesi ile Kültür ve Turizm Bakanlığının ulusal envanterinde yer alan ve her iki sınıf kitabında yer alan somut olmayan kültürel miras unsurları: Âşıklık Geleneği ile Mevlevi Sema Töreni; sadece 6. sınıfta yer alan unsur Karagöz; sadece 8. Sınıfta yer alan unsurlar; Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali, Geleneksel Çini Ustalığı, Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah, Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı, Dede Korkut Mirası: Destan Kültürü, Halk Masalları ve Müzik, Nevruz'dur. Bulgulardan hareketle Türkçe ders kitaplarının somut olmayan kültürel miras unsurlarıyla ilgili daha fazla ifade içeren metin ve etkinliklerle zenginleştirilmesi gereği ifade edilebilir.

Abstract

The term intangible cultural heritage has begun to be used with the convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage of UNESCO and has been conceptualized. Intangible Cultural Heritage is defined; as practices, representation, expressions, skills which are defined by communities as part of their cultural heritages, and tools and cultural environments related to them. The fact that intangible cultural heritage is preserved to the extent it is transmitted requires evaluating the agenda related to education. Starting from this point, the main purpose of this study is to investigate elements of intangible cultural heritage included in Turkish language course books of grades 6 and 8. This study which tries to determine

whether Turkish language course books fulfil the duty that they take is a qualitative research, and it has been evaluated through document review method. According to the findings; Intangible cultural heritage elements included in the UNESCO list and in the national inventory of the Ministry of Culture and Tourism and included in both class books: Minstrel Tradition and the Semah Ceremony; only grade 6 element is Karagöz; Grade 8 items only; Kırkpınar Oil Wrestling Festival, Traditional Tile Mastery, Alevi-Bektashi Ritual Semah, Marbling: Turkish Paper Decoration Art, Dede Qorqud Heritage: Epic Culture, Folk Tales and Music, Nawruz. In reference to the findings, it is likely to express that it is necessary to enrich Turkish language course books with texts involving more expressions related to intangible cultural values.

GİRİŞ

Toplumun ortak geçmişinin taşıyıcısı olan, birlik ve beraberliği kuvvetlendiren kültürel miras unsurları oldukça geniş kapsamlıdır. Bu sebeple söz konusu unsurlar, sahip oldukları özelliklere göre farklı şekillerde kategorize edilirler. Somut kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras ayrımı bu kategorilerden biridir. Somut ve somut olmayan kültürel mirasın erken dönemlerden itibaren çocuklara tanıtılması, geçmiş ve gelecek arasındaki köprünün sağlanması olması bakımından önemlidir.

Söz konusu kültür unsurlarını farklı ortam ve yöntemlerle çocuklarla buluşturmak mümkündür. Okul ve eğitim öğretim süreçleri bu bağlamda etkin olarak kullanılması beklenir. Okullaşma süreci aynı zamanda kültürlenme sürecinin en önemli ve güçlü boyutunu oluşturur. Diğer yandan dil ile kültür arasındaki sıkı bağ düşünüldüğünde kültürel mirasın gelecek nesillere aktarımında Türkçe dersinin çok önemli olduğu aşikardır. Özellikle somut olmayan kültürel mirasın belirlediği alanların aktarılmasında dil ve dile bağlı olarak ortaya çıkan metinler, millî kültürün devamlılığı için ana kaynaklardan biridir. Bu bağlamda temel materyalleri metinler olan Türkçe dersinde çocuklara, somut olmayan kültürel miras unsurları kurgusal bir yapının içerisinde, etkili bir şekilde verilmesi beklenir. Farklı tür ve şekildeki metinlerden oluşan Türkçe ders kitaplarının somut olmayan kültürel miras unsurları bakımından değerlendirilmesi, dersin söz konusu alana katkısını belirlemek ve artırmak açısından önemli ve gereklidir.

Somut olmayan kültürel miras, UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi ile birlikte kullanılmaya başlanmış bir kavramdır. Kurin'e (2004) göre "somut olmayan kültürel miras" terimi; folklor, sözlü miras, yaşayan kültürel miras ve popüler kültür gibi terimlerin uluslararası literatürde farklı kullanımları ve yanlış anlaşılmaları önlemek amacıyla tercih edilmiştir. Oğuz (2013: 5) ise somut olmayan kültürel miras teriminin yeni bir disiplinin adı olmadığını, mevcut bir disipline yeni ad olarak önerilmediğini bu nedenle halk biliminin yeni adının somut olmayan kültürel miras olduğunu düşünmenin yanlış olduğunu belirtmiş; terimin UNESCO'nun kültürel mirasın korunması ile ilgili çalışmalarından doğup yaygınlık kazandığını dile getirmiştir.

UNESCO söz konusu kavramı "toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ile kültürel mekânlar" (UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Korunması Sözleşmesi/Madde 2) biçiminde tanımlamaktadır. Somut olmayan kültürel mirası; Girard (2017: 3) "toplulukların ve grupların kendi kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları bilgi, beceri, değer, anlatım ve uygulamalardan müteşekkil unsurlar"; Arıkan ve Doğan (2013: 31), "manevi (somut olmayan) kültür, dini inançlar, ahlaki değerler, insan ilişkilerini düzenleyen yazılı ve yazısız kaynaklar, hukuk sistemi, insan davranışının gerisindeki duygu ve düşünceler vb. bütünü"; Bağcı (2016: 85) ise "gelenekler, formlar, tasavvurlar, ifadeler, bilgiler, görgü ve yatkınlıklar ile bunlarla bağlantılı olan araç-gereçler, nesnelere, mekânlar, muhtelif faktörler, değişik

grup ve toplum kesimleriyle kültürel yaygınlaşma, bazı hallerde farklı şahıslarla taşınan kültürel miras parçaları" şeklinde tanımlamaktadır.

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı üzere somut olmayan kültürel mirasın içinde yer alan unsurlar "yaşatarak koruma" prensibine dayanmaktadır. Bu bağlamda hangi unsurların nasıl korunacağına belirlenmesi ihtiyacı doğmaktadır. UNESCO sözleşme ile bir toplumun kendi kültürel kimliğinin bir parçası olarak gördüğü ve kuşaktan kuşağa aktararak günümüze kadar getirdiği somut olmayan kültürel miraslarını korumasına ve gelecek nesillere aktarmasına katkı sağlayacak yöntem ve olanakları belirtmektedir (Oğuz, 2009: 8). Burada korunması amaçlanan somut olmayan kültürel miras alanları, "Somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı görevi üstlenen dille birlikte sözlü gelenekler, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar, el sanatları geleneği" olarak ifade edilebilir (Oğuz, 2013: 64).

Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi öncesinde UNESCO'nun iki programı somut olmayan kültürel mirasın korunması alanında çok önemli ve etkili olmuştur. Bu programlardan biri Yaşayan İnsan Hazinesi (YİH) diğeri İnsanlığın Sözlü ve Somut Olmayan Mirası Başyapıtları İlanı (İSSOMBİ) programlarıdır (Oğuz, 2008b: 5).

Somut olmayan kültürel mirasın nasıl korunması gerektiğini belirten Sözleşmenin (SOKÜM) (2003) amaçlarının gerçekleşmesinde toplumsal bilinç kazanılması, eğitim unsurlarında somut olmayan mirasın korunmasına yönelik farkındalık kazandırılması önemlidir. Sözleşmenin "Eğitim, Duyarlılığın ve Kapasitenin Güçlendirilmesi" başlıklı 14. maddesi bu konuyu şu şekilde açıklamaktadır: (i) *Toplumun genelini hedefleyen eğitici, duyarlılığı artırıcı ve bilgilendirici programlar düzenlemek;* (ii) *İlgili topluluklar içinde eğitim ve yetiştirme programları düzenlemek;* (iii) *somut olmayan kültürel mirasın korunması için yönetim ve bilimsel araştırma gibi alanlarda kapasite güçlendirici faaliyetler gerçekleştirmek"*

Bu bakımdan, kültür aktarımında eğitimin rolü unutulmamalıdır. Halk kültürü dersinin yanı sıra Türkiye'de örgün eğitim sürecinde ilköğretim, ortaokul ve lise düzeyinde kültürel miras eğitimi en fazla Sosyal Bilgiler, Türk Dili ve Edebiyatı, Türkçe ve Tarih derslerinde verilmektedir (Akhan, 2014: 726).

Somut olmayan kültürel mirasın korunması, bu mirasın "sürdürülebilir" kılınmasıyla mümkündür. Küresel olgular tarafından hızla yok edilip tüketilen ve yeni kuşaklar tarafından sahip çıkılmayan bir miras, eski binalar gibi kendi kendine yıkılıp yok olacaktır (Ekici, 2004: 10).

Eğitim kurumlarında temel dil becerilerinin kazandırılmasında ilköğretim basamağının ve buradaki Türkçe derslerinin ayrı bir önemi vardır. İlköğretimde Türkçenin bütün inceliklerinin ve güzelliklerinin öğretildiği, bilinçli kullanma becerisinin kazandırıldığı Türkçe dersinin, somut olmayan kültürel mirasın tanınmasında, öneminin kavranmasında, bilinç ve duyarlılık oluşturulmasında, korunmasında ve geleceğe aktarılmasında da önemli bir rolü vardır. Türkçe dersinin bu işlevini yerine getirebilmesi, amaca uygun olarak hazırlanmış Türkçe öğretim programları ve ders kitapları ile mümkündür. Bu durumda kültürün aktarıcısı konumunda olan öğretim programlarının, öğrencilere kültürün rahatlıkla aktarılmasını

sağlayacak şekilde düzenlenmesi (Artun, 2000: 160), ders kitaplarında da bu amacı gerçekleştirecek metinlere ve etkinliklere yer verilmesi gerekmektedir. Somut olmayan kültürel mirası "yaşatarak koruma" yönteminin gündeme gelmesiyle ortaya çıkan temel sorular ise; nelerin korunacağı, nasıl korunacağı ve gelecek kuşaklara nasıl aktarılacağıdır.

UNESCO'nun 32. Genel Konferans'ının 17 Ekim 2003 tarihli oturumunda Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi kabul edilmiştir. UNESCO'nun SOKÜM listesinde Türkiye'ye ait 18 unsur yer almaktadır (<https://www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO-Insanligin-Somut-Olmayan-Kulturel-Miras-Listesi>). Türkiye 19 Ocak 2006 tarihli ve 5448 sayılı Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Uygun Bulunduğuna Dair Kanunla bu sürece dâhil olmuş ve 27 Mart 2006 tarihinde resmen taraf olmuştur. Bu tarihten itibaren Kültür ve Turizm Bakanlığının çalışmaları çerçevesinde de envanterler oluşturulmuştur. Kültür ve Turizm Bakanlığının listesinde de 114 somut olmayan kültürel miras unsuru yer almaktadır (<https://aregem.ktb.gov.tr/TR-159257/somut-olmayan-kulturel-miras-ulusal-envanteri.html>). Kültürüne sahip çıkan duyarlı ve sorumluluk sahibi bir nesil yetiştirmek, söz konusu unsurların ileriki nesillere aktarılması için de önemlidir. Kültürel mirasın çocuklara aktarılmasında niteliğe uygun edebî eserlerden ve ders kitaplarından faydalanmak da mümkündür. Alan yazında UNESCO'nun listesi ve Kültür ve Turizm Bakanlığının ulusal envanterini birlikte ele alarak ders kitaplarında bu somut olmayan kültürel miras unsurlarını tespit etmeyi amaçlayan bir çalışma yapılmamıştır. Türkçe dersi öğretim programında (2018), "Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi"nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak" amacı yer almaktadır. Bu amaca ulaşmak için somut olmayan kültürel miras unsurlarına ortaokulun 6. ve 8. sınıf Türkçe ders kitabında ne kadar yer verildiğinin incelenmesi gerekmektedir. Bu sınıfların seçilme sebebi ortaokulun ikinci ve son sınıf düzeyindeki Türkçe ders kitaplarında somut olmayan kültürel miras unsurlarını karşılaştırma imkanı verecek olmasıdır. Bu bağlamda araştırmanın amacı 6 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki UNESCO listesi ile Kültür ve Turizm Bakanlığının ulusal envanterinde yer alan somut olmayan kültürel miras unsurlarının belirlenmesidir.

YÖNTEM

Verilerin Toplanması

6. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki somut olmayan kültürel miras unsurlarını belirlemeyi amaçlayan bu araştırma, nitel bir araştırma olup doküman incelemesi yoluyla değerlendirilmiştir. Nitel araştırmalarda gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılır ve algılar ile olaylar doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmaya çalışılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Bu araştırmada, UNESCO'nun <https://www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO-Insanligin-Somut-Olmayan-Kulturel-Miras-Listesi> adresinden ulaşılan 18 somut

olmayan kültürel miras unsuru ile Kültür ve Turizm Bakanlığının <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-159257/somut-olmayan-kulturel-miras-ulusal-envanteri.html> adresinden ulaşılan 114 somut olmayan kültürel miras unsuru 6. ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları incelenmiş ve veriler değerlendirilmiştir.

Çalışma Materyalleri

Bu araştırmanın materyallerini 6. ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Kitapların künyeleri aşağıda sunulmuştur:

Ceylan, S., Duru, K., Erkek, G. & Pastutmaz, M. (2018). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6 ders kitabı. Ankara: MEB Yayınları.

Mete G., Karaaslan M., Kaya Y., Ozan Ş. & Özdemir D. (2018). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 8 ders kitabı. Ankara: MEB Yayınları.

MEB Yayınevinde Hazırlanan Türkçe Ders Kitaplarında Yer Verilen Temalar:

6. Sınıf: Okuma Kültürü, Millî Mücadele ve Atatürk, Bilim ve Teknoloji, Erdemler, Doğa ve Evren, Millî Kültürümüz, Sağlık ve Spor, Birey ve Toplum;

7. Sınıf: Erdemler, Doğa ve Evren, Millî Kültürümüz, Millî Mücadele ve Atatürk, Vatandaşlık, Sağlık ve Spor, Sanat, Bilim ve Teknoloji;

8. Sınıf: Kişisel Gelişim, Millî Mücadele ve Atatürk, Birey ve Toplum, Sanat, Millî Kültürümüz, Zaman ve Mekân, Erdemler, Hak ve Özgürlüklerdir. Ders kitaplarındaki bu temalarda yer alan toplam kırk metin ve etkinliklerin tamamında somut olmayan kültürel miras unsurları aranmıştır.

Verilerin Analizi

6. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinler ve etkinliklerde UNESCO ile Kültür ve Turizm Bakanlığının listesinde yer alan bütün somut olmayan kültürel miras unsurları anahtar kelime olarak tek tek aranmıştır. Elde edilen veriler her bir somut olmayan kültürel mirası örneklendirecek biçimde sunulmuştur.

Verilerin toplanmasının ardından araştırmanın güvenilirliği için bir alan uzmanından da incelenen Türkçe ders kitaplarındaki metinleri ve etkinlikleri somut olmayan kültürel miras unsurları bakımından analiz etmesi istenmiştir. Alan uzmanının verileri araştırmacıların verileri ile birebir uyuşmaktadır. İncelenen metin ve etkinliklerde somut olmayan kültürel miras alanlarıyla ilgili en az bir ögenin olması temel ölçüt olarak kabul edilmiştir. Ulaşılan bulgular tablolaştırılmış ve kitaplardan doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

BULGULAR

6. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin ve etkinliklerde somut olmayan kültürel miras unsurlarının anahtar kelime olarak tek tek aranmasıyla elde edilen veriler UNESCO'nun somut olmayan kültürel miras listesinde 18, Kültür ve Turizm Bakanlığının listesinde ise 114 maddenin yer alması ve ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığının listesinin UNESCO'daki unsurları kapsamı bakımından aşağıdaki biçimde sunulmuştur. Etkinliklerdeki örneklerin ağırlıklı olarak metinlerden alındığı ve metinlerdeki somut olmayan kültürel miras unsurlarına da bu unsuru kavratmak amacıyla yer verildiği belirlenmiştir.

Tablo 1. UNESCO Listesi İle Kültür ve Turizm Bakanlığı Ulusal Envanterlerinde Yer Alan Somut Olamayan Kültürel Miras Unsurları

UNESCO Listesi İle Kültür ve Turizm Bakanlığı ulusal envanterlerinde yer alan ve her iki sınıf kitabında yer alan unsurlar	UNESCO Listesi İle Kültür ve Turizm Bakanlığı ulusal envanterlerin de yer alan ve sadece 6. sınıfta yer alan unsurlar	UNESCO Listesi İle Kültür ve Turizm Bakanlığı ulusal envanterlerinde yer alan ve sadece 8. sınıfta yer alan unsurlar	Sadece Kültür ve Turizm Bakanlığı ulusal envanterlerinde her iki sınıfta yer alan unsurlar	Sadece Kültür ve Turizm Bakanlığı ulusal envanterlerin de yer alan ve sadece 6. sınıfta yer alan unsurlar	Sadece Kültür ve Turizm Bakanlığı ulusal envanterlerin de yer alan ve sadece 8. sınıfta yer alan unsurlar
<i>Âşıklık Geleneği</i>	<i>Karagöz</i>	<i>Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali</i> <i>Geleneksel Çini Ustalıği</i>	<i>Nasrettin Hoca</i>	<i>Halı Dokuma Geleneği</i> <i>Cirit</i>	<i>İmece</i>
<i>Mevlevi Sema Töreni</i>		<i>Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah</i>			<i>Ahşap Oymacılığî</i>
		<i>Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı</i>			<i>Değirmen Kültürü</i>
		<i>Dede Korkut Mirası: Destan Kültürü, Halk Masalları ve Müzik Destan</i>			<i>Karşılama</i>
		<i>Nevruz</i>		©	<i>Minyatür Sanatı</i>
					<i>Ramazân Gelenekleri</i> <i>Tezhip Sanatı</i>
					<i>Barana, Sıra Gecesi, Yâren vb. Geleneksel Sohbet Toplantıları</i>

UNESCO Listesi İle Kültür ve Turizm Bakanlığının Ulusal Envanterinde Yer Alan ve Her İki Sınıf Kitabında Yer Alan Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarına Örnekler:

Âşıklık geleneği: Mevlevi Sema Töreni

“Âşıklarımız genellikle bir usta âşığın yanında yetişirler. Ondan hem usta deyişlerini hem de sanatın icrasına ilişkin yol ve yöntemleri öğrenirler. Âşık meclislerinde, kahvelerde bu ustaların sanatlarını icra ediş biçimlerini yeterince kavradıktan sonra, ustalaşan ozanlar da kendilerine çırak alırlar ve gelenek bu şekilde devam eder.” (8. Sınıf: 103)

*“Ta b i a t a Ve y s e l Âşık
Topraktan olduk gardaşık
Aynı yolcuyuz yoldaşık
Sen yolcusun ben bac* mıyım?
Aşık Veysel ŞATIROĞLU” (6.sınıf:177)*

Mevlevi sema töreni:

Mevlevilik

“Gemici bu söze çok kırılmış ama susmuş, bir şey belli etmemiş. Bir zaman sonra hızlı esen bir rüzgâr gemiyi sarsmaya başlamış. Gemide bulunanlar korkmuşlar, telaşlanmışlar, can derdine düşmüşler.

*Gemici, bilginin yanına gidip ‘Yüzmesini bilir misiniz?’ demiş.” (...)
Mevlâna Celaleddin Rumî (6. Sınıf: 117)*

*“Söz söylemek için önce duymak, dinlemek gerek, sen de söze dinlemek yolundan gir.”
(Meolânâ) sözüyle ilgili görüşlerinizi açıklayınız. (8. Sınıf: 132)*

UNESCO listesi ile Kültür ve Turizm bakanlığının ulusal envanterinde yer alan ve sadece 6. Sınıfta yer alan somut olmayan kültürel miras unsurlarına örnekler:

Karagöz:

“Hacıvat ve Karagöz ile ilgili yaptığınız araştırma sonucu elde ettiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.” (6. Sınıf: 242)

UNESCO listesi İle Kültür ve Turizm Bakanlığının ulusal envanterinde Yer Alan ve Sadece 8. Sınıfta Yer Alan Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarına Örnekler:

Kırkpınar yağlı güreş festivali:

*“Kırkpınar Yağlı Güreşleri’nde kırk davulun birden çalındığını düşününüz.
Pehlivanlar elense tutarlarken davulcular onlara şevk verir, güç katar. Güreşlerde davul çalma geleneği, bugüne değin sürüyor.” (8. Sınıf: 152)*

Geleneksel çini ustalığı:

“Selimiye çinileri İznik’in en parlak döneminin üretimi olup 1572 tarihli bir fermanla buradan sipariş edilmiştir. Camiyi yaptıran padişah II. Selim, pencerelere kadar çini olmasını, pencerelerin üstüne Fatıha Suresi’nin çini ile yazılmasını emretmiştir.” (8. Sınıf: 112)

Alevi-Bektaşî ritüeli semah:

"Mevlânâ, Yûnus Emre, Hacı Bektâş-ı Velî gibi Türk büyüklerinin hayatlarını düşünerek "sevgi" konulu iki dördlük yazınız." (8. Sınıf: 194)

Ebru: Türk kâğıt süsleme sanatı:

"Ebru sanatı, bir dağ gibi yıkılmadan geleceğe koşuyor." cümlesindeki söz sanatları nelerdir? (8. Sınıf: 155)

Dede Korkut mirası: destan kültürü, halk masalları ve müzik

"Milletimize ait destanlar hakkında yaptığınız araştırmanın sonuçlarını arkadaşlarınızla paylaşınız." (8. Sınıf: 138)

Nevruz:

"X. yüzyılda yaşamış Harezmi bilgin Birûnî'nin verdiği bilgilere göre bayramlarda şeker ikramı, şeker kamışındaki tatlı öz suyunun bir Nevruz günü bulunmuş ve yayılmış olmasına bağlanır. Eskiden yalnızca Nevruz günü tatlı şeyler ikram edilirken sonradan aynı gelenek diğer bayramlarda da uygulanmıştır." (8. Sınıf: 154)

Sadece Kültür ve Turizm Bakanlığı Ulusal Envanterinde Yer Alan Ve Sadece 6. Sınıfta Olan Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarına Örnekler:**Halı dokuma geleneği:**

"Okuduğunuz metinde geçen "Ev işlerinden arta kalan zamanını halı dokuyarak değerlendirdiğini söylese de alçakgönüllülükle, attığı her ilmek ve ellerindeki hızı hayranlıkla izliyorum." cümlesinden ne anladığınızı aşağıya yazınız." (6. Sınıf: 201)

Cirit:

"Cirit Oyunu, daha kırk elli yıl öncesine değin Anadolu'da yaygın bir oyun olduğu hâlde son yıllarda sadece Erzurum, Uşak, Erzincan, Bayburt, Ankara, Manisa, Kars yörelerinde yaşamaya devam etmektedir." (6. Sınıf: 236).

Sadece Kültür ve Turizm Bakanlığı Ulusal Envanterinde Yer Alan Her İki Sınıfta Olan Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarına Örnekler:**Nasrettin Hoca:**

"Nasrettin Hoca günün birinde hastalanır. Yatak yorgan derken Hoca'ya geçmiş olsun ziyaretleri başlar. Bir gün böyle, iki gün böyle... Bu arada Hoca da yatağın içerisinde ağrıların etkisiyle kıvrılmaktadır." (6. sınıf: 229)

"Nasrettin Hoca'nın "Ye Kürküm Ye" fıkrasını okuyup insanlara dış görünüşlerine bakarak değer vermenin yanlışlığını anlatan bir yazı yazınız. Yazınızda mizahi öğelere de yer veriniz." (8. Sınıf: 224)

Sadece Kültür ve Turizm Bakanlığı Ulusal Envanterinde Yer Alan ve Sadece 8. Sınıfta Olan Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarına Örnekler:**İmece:**

"Aşağıda verilen sözcük gruplarından hangileri izleme metninin anahtar sözcükleridir? İşaretleyiniz:

İmece" (8. Sınıf: 147)

Ahşap oymacılığı:

"Cami, mimari özelliklerinin erişilmezliği yanında taş, mermer, çini, ahşap sedef gibi süsleme özellikleriyle de son derece önemlidir." (8. Sınıf: 110)

Değirmen kültürü:

"Yel değirmeni, su değirmeni, taş değirmeni ve elektronik değirmenlerin nasıl çalıştığını araştırmız." (8. Sınıf: 168).

Karşılama:

"Anadolu'da bayram da seyran da davulla başlar. Davul güm güm vurmamakça bayramın seyranın tadı mı olur? Düğün mü var, önce davul gelsin. Karşılama ve uğurlamaya davul gerek." (8. Sınıf: 151).

Minyatür sanatı:

"Sınıfa mikro minyatür sanatını uygulayabileceğiniz malzemeler (boya, fırça, taş vb.) getiriniz." (8. Sınıf: 103)

Ramazan gelenekleri:

"Bilirsiniz, Anadolu'da bir de Ramazan davulu vardır. Sahur yemeğine kaldırır. Anadolu insanı düşünüp taşınmış. Bir insanı tatlı uykusundan nasıl uyandırırız diye. O günlerde çalar saat yok. Kapıyı tokmakla dövmek de hoş değil. Tok bir sesle uyandırmak, uyandıktan sonra da eğlendirmek daha uygun demişler ve davulcuya bu görevi vermişler. Davulcu hem tokmak vurur hem söyler."

Tezhip sanatı:

"Minyatür sanatçıları, tezhip sanatçıları, yapmak istedikleri çizimi boyamadan önce, kurşun kalemle taslağını oluşturur." (8. Sınıf: 105)

Barana, sıra gecesı, yâren vb. geleneksel sohbet toplantıları:

"Bayram, seyran, düğün, derneklerin gür sesi davul hangi toplulukta görünse orası şenlenir, cümbüşlenir. Anadolu davul sesinde kendi sesini bulur. "Uykusuz düş, davulsuz cümbüş olmaz." demiş atalarımız." (8. Sınıf: 152)

UNESCO listesinde olup kitaplarda yer verilmeyenler:

Meddahlık, Geleneksel Sohbet Toplantıları, Tören Keşkeği Geleneği, Mesir Macunu Festivali, İnce Ekmek Yapma ve Paylaşma Kültürü: Lavaş, Katırma, Jupka, Yufka, Islık Dili'dir.

Kültür ve Turizm bakanlığı ulusal envanterinde olup kitaplarda yer verilmeyenler ise:

Meddahlık Geleneği, Tören Keşkeği Geleneği, Mesir Macunu Festivali, Nazar Boncuğu Geleneği, Aşure Geleneği, Sabantoy ve Tepreş, Sarıkeçililer ve Yayla Göçü, Islık Dili, Taş İşlemeciliği Geleneği, Ahilik, Arguvan Türküleri, Atma Türkü Geleneği, Barak Havaları, Bıçakçılık Geleneği, Boğaz Havaları, Bozrak Havaları, Cam Altı Resmi, Hayır Geleneği, Kaşenlik, Keçecilik Geleneği, Kilim Dokuma Geleneği, Kirvelik, Kispet Yapımcılığı, Köçeklik, Köroğlu Hikâyelerini Anlatma Geleneği, Köse Oyunu, Lületaşı İşleme Sanatı, Mayıs Yedisi, Yazmacılık Geleneği, Zeybeklik Geleneği, Oya Sanatı, Sepetçilik Geleneği, Seğmenlik Geleneği, Sinsin Oyunu, Telkâri Sanatı, Yağmur Duası

Törenleri, Arabaşı Geleneği, Çalgı Yapımcılığı, Çoban Bayramları: Koç Katımı, Saya, Döl Dökümü, Yünüm-Koyun Yüzdürme, Aşuk ve Maşuk, Bakırcılık Geleneği, Bar, Bastonculuk Geleneği, Cezayir Havaları, Çömlekçilik Geleneği, Edirnekâri Sanatı, Erguvan Bayramı, Ehram Geleneği, Çeyiz Geleneği, Çiğdem Pilavı, Deve Oyunu, Dış Hediği Geleneği, Hat Sanatı , Hoyrat , İpek ve İpek Böcekçiliği Kültürü, Kanaviçe İşleme Geleneği, Katı' Sanatı, Kına Gecesi, Kız Kaçırma Oyunu, Kukla, Kündekâri Sanatı, Macahel Şarkı Söyleme Geleneği, Mâni Söyleme Geleneği, Ölü Helvası Geleneği, Pekmez ve Şıra Yapımı, Saraçlık Geleneği, Sedef Kakma Sanatı, Şivlilik Geleneği, Talikacılık, Taziye Geleneği, Topaç, Üfleme Cam ve Beykoz İşİ Süsleme Sanatı, Yemenicilik Geleneği, Yorgancılık Geleneği, Zeytin ve Zeytinyağı Kültürü, İnce Ekmek Geleneği: Yufka ve Lavaş, Mersiye Geleneği, Mevliit Geleneği, Lokum Kültürü, Tahta Kaşık Geleneği, Geleneksel Zekâ ve Strateji Oyunu: Mangala/Göçürme, Geleneksel Mey Zanatkarlığı ve İcracılığı, Çay Kültürü'dür.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgularına dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ile önerilere yer verilmiştir. Betimsel özellik taşıyan bu çalışmada 6. ve 8. Sınıf Türkçe ders kitapları somut olmayan kültürel miras öğelerine yer verme açısından ele alınmıştır.

Uluslararası bir belge olan Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, koruma tedbirleri alınmasını, duyarlılığın artırılmasını, mirasa saygı gösterilmesini amaçlar. Nesilden nesile aktarılan bu miras topluluklara kimlik ve devamlılık duygusu aşulamakta ve kültürel çeşitliliğe katkıda bulunmaktadır.

Sözleşmenin 2. maddesinde "somut olmayan kültürel mirasın yaşayabilirliğini güvence altına alma" ifadesi olarak somut olmayan kültürel mirasın yeni nesillere aktarılmasını dolayısıyla da eğitimle ilişkisini belirtmektedir. Bu bakımdan Türkçe ders kitaplarında somut olmayan kültürel miras unsurlarına ne oranda yer verildiğinin belirlenmesi önem taşımaktadır. Bu çalışmada 6. ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki somut olmayan kültürel miras unsurlarına ne oranda yer verildiği tespit edilmiştir. Buna göre UNESCO listesi ve Kültür bakanlığının ulusal envanterinde yer alan ve her iki sınıf kitabında yer alan unsurlar: Âşıklık Geleneği, Mevlevi Sema Töreni'dir. UNESCO listesi ve Kültür bakanlığının ulusal envanterinde yer alan ve sadece 6. Sınıfta yer alan unsur Karagöz'dür. UNESCO listesi ve Kültür bakanlığının ulusal envanterinde yer alan ve sadece 8. Sınıfta yer alan unsurlar: Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali, Geleneksel Çini Ustalığı, Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah, Ebru: Türk Kağıt Süsleme Sanatı, Dede Korkut Mirası: Destan Kültürü, Halk Masalları ve Müzik, Nevruz'dur. Sadece Kültür bakanlığı ulusal envanterinde yer alan ve sadece her iki Sınıfta olan unsur Nasrettin Hoca'dır. Sadece Kültür bakanlığı ulusal envanterinde yer alan ve sadece 6. Sınıfta olan unsurlar: Halı Dokuma Geleneği, Cirit'tir. Sadece Kültür bakanlığı ulusal envanterinde yer alan ve sadece 8. Sınıfta olan unsurlar İmece, Ahşap Oymacılığı, Değirmen Kültürü, Karşılama, Minyatür Sanatı, Ramazan Gelenekleri, Tezhip Sanatı, Barana, Sıra Gecesi, Yâren vb. Geleneksel Sohbet Toplantıları'dır.

UNESCO listesinde olup kitaplarda yer verilmeyenler; Meddahlık, Geleneksel Sohbet Toplantıları, Tören Keşkeği Geleneği, Mesir Macunu Festivali, İnce Ekmek Yapma ve Paylaşma Kültürü: Lavaş, Katırma, Jupka, Yufka, Işık Dili'dir. Kolaç'ın

(2009) çalışmasında da ders kitaplarında Karagöz, geleneksel Türk süsleme sanatları, geleneksel seyirlik oyunlar, Hıdırellez, Nevruz gibi somut olmayan kültür öğelerine yer verildiği diğerlerinin ihmal edildiği tespit edilmiştir.

Kültür ve Turizm bakanlığı ulusal envanterinde olup kitaplarda yer verilmeyen doksan somut olmayan kültürel miras unsuru belirlenmiştir. Savaşkan'ın (2016) Türk Edebiyatı ders kitaplarını incelediği araştırmasında da bu araştırmaya benzer şekilde somut olmayan kültürel miras unsurlarına kitaplarda yeterince yer verilmediği bulgusuna ulaşılmıştır. Alan yazındaki çalışmalar (Alkış ve Oğuzoğlu, 2005; Copeland; 2004; Curtis ve Seymour, 2004; Hereduc, 2005; Yücel, 2006) kültürel mirasın korunmasında eğitimin önemine vurgu yapmaktadır. Bu bakımdan Türkçe ders kitaplarında somut olmayan kültürel miras unsurlarına daha fazla yer verilmelidir.

Yeşilbursa'nın (2013) araştırmasında öğrencilerin somut kültürel eserleri geçmiş hakkında önemli bir bilgi kaynağı olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Kültürel mirasa yönelik eğitimlerin olumlu tutum geliştirmeye etkisini inceleyen araştırmalarda (Curtis ve Seymour, 2004; Dönmez ve Yeşilbursa 2014) yapılan etkinliklerin öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarını geliştirmede etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aslan ve Ardemagni'nin (2002), araştırmasında da miras eğitimiyle öğrencilerin kültürel mirası korumanın onların sorumluluğu olduklarının farkına vardıkları belirlenmiştir. Yücel (2006) de kültürel mirası koruma konusunda eğitimin çok önemli olduğunu buna erken yaşlardan itibaren başlanması gerektiğini belirtmektedir. Eğitimde kullanılan ana materyal ders kitapları olduğu için özellikle somut olmayan kültürel mirasın yeni nesillere aktarılmasında kitaplar büyük önem taşımaktadır.

Somut olmayan kültürel mirasın korunmasında Türkçe öğretmenlerin tutumlarını ve ilgili etkinliklerin Türkçe dersi kapsamında uygulanabilirliğine yönelik araştırmalar yapılabilir. Gimenez, Guiz ve Listan'ın (2008), araştırmalarında kültürel miras eğitiminin bütün eğitim süreçleri ile bütünleştirilebileceğini, sosyo-doğal çevre hakkında eleştirel düşünmeyi cesaretlendirebileceğini tespit etmişlerdir. Patrick, (1989) ve Wilhelm, (2004) da kültürel miras eğitiminin disiplinler arası yapısına vurgu yaparak derslerle bağlantılı olarak verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda ders kitaplarında kültürel miras unsurlarına yeterince yer verilmesi gereği ortadadır. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2018) da her sınıf düzeyinde "Erdemler", "Millî Kültürümüz", "Millî Mücadele ve Atatürk" temalarının her sınıf düzeyinde işlenmesi zorunlu olduğu belirtilmiştir. Bu temaların doğrudan somut olmayan kültürel miras unsurlarıyla ilişkili olması, bu unsurların ders kitaplarındaki yerinin artmasını gerektirmektedir.

Araştırma bulgularına göre 6. Sınıf Türkçe ders kitabında 8. Sınıf ders kitabına kıyasla daha az somut olmayan kültürel miras unsuruna yer verildiği belirlenmiştir. Kültürel mirasın her sınıf düzeyinde önemli olmasından hareketle özellikle 6. Sınıf Türkçe ders kitabı bu bakımdan zenginleştirilmelidir. Dönmez ve Yeşilbursa'nın (2014) araştırmasında öğrencinin aktif olarak katıldığı çeşitli sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerinden oluşan kültürel miras eğitiminin öğrencilerin kültürel mirasa karşı

olumlu tutum geliştirmelerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Bu bakımdan derslerdeki etkinliklerde kültürel miras unsurlarına yer verilmesi önem taşımaktadır.

Sonuç olarak Türkçe dersinin kültürel unsurlarla sıkı bir ilişki içinde olduğu unutulmamalı ve bu sebeple Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde ve etkinliklerde somut olmayan kültürel miras unsurlarına hak ettiği yer verilmelidir. Türkçe ders kitaplarında somut olmayan kültür değerlerine yönelik bilinç ve farkındalığı arttıracak, düzeye uygun etkinliklere yer verilmesi ve Türkçe ders kitapları somut olmayan kültür değerleriyle ilgili daha fazla ifadeler içeren metinlerle zenginleştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca somut kültürel mirasın korunması için farklı düzeydeki ders kitapları da incelenmelidir.

EXTENDED ABSTRACT

The term intangible cultural heritage has begun to be used with the convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage of UNESCO and has been conceptualized. Intangible Cultural Heritage is defined by UNESCO; as practices, representation, expressions, knowledge, skills which are defined by communities, groups and in some cases, individuals as part of their cultural heritages, and tools, instruments and cultural environments related to them. These elements which mainly depend on cultural diversity and human creativity are fields of heritage which can be reproduced and have continuity.

The Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage is an international document which aims at getting protection precautions to be taken within the framework of the fields in which the heritage taken into the focus becomes apparent, awareness at different levels to be raised, cultural heritage to be respected and societies to cooperate. It is accepted that this heritage instils a sense of identity and continuity to communities and groups by being transmitted from generation to generation and contributes to cultural diversity. The convention has a safeguarding perspective which is compatible with the continuity of the transmission within the mentioned framework and supporting human creativity.

The second article of the convention includes the term safeguarding which is defined as “ensuring viability of the intangible cultural heritage” identification, documentation, research, preservation and revitalization-as well as transmission from generation to generation through education inside and outside of school. The fact that intangible cultural heritage is preserved to the extent it is transmitted requires evaluating the agenda related to education and developing opportunities for education in a sense.

Starting from this point, the main purpose of this study is to investigate elements of intangible cultural heritage included in the Turkish language course books of grades 6 and 8. This study which tries to determine whether Turkish language course books (grade 6 and grade 8) fulfil the duty that they take is a qualitative research, and it has been evaluated through document review method. The reliability formula suggested by Miles and Huberman was used to calculate the reliability of the research. When the researcher and the field expert agreed, it was decided that the process of reliability ended.

In the research, the texts included in Turkish language (grades 6 and 8) course books were examined one by one, and the obtained findings were presented in tables with their frequencies. When it was necessary, the findings examined in the research were directly quoted. The elements which are involved in the list of UNESCO and Ministry of Culture, and included in the course books of both grades are:

The Aşıklık (minstrelsy) Tradition, The Sema Ceremony. The element which is included in the list of UNESCO and Ministry of Culture and which is only involved in grade 6 is Karagöz.

The elements which are included in the list of UNESCO and Ministry of Culture and which are only involved in grade 8 are: The Kırkpınar Oil Wrestling Festival, The Traditional Craftsmanship of Tile-making, Alevi- Bektashi Ritual, Semah, Marbling: Turkish Paper Decoration Art, The Heritage of Dede Qorqud: Epic Culture, Folk Tales and Music, Nawruz.

The element which is only included in the list of Ministry of Culture and in both grades is Nasreddin Hodja. The elements which are only included in the list of Ministry of Culture and grade 6 are: The Tradition of Carpet Weaving, Jereed, Lullaby. The elements which are only included in the list of Ministry of Culture and grade 8 are: Communal Work, Wood Carving, The Mill Culture, Karşılama(dance), Miniature Craft, Ramadan Traditions, Illuminated Manuscript, Barana, Sıra Night, Yaren etc. Traditional Sohbet Meetings.

The elements included in the list of UNESCO, but not included in the books are:

The Tradition of the Meddah (public storytelling), Traditional Sohbet Meetings, Ceremonial Keşkek Tradition, Mesir Macunu Festival, Flatbread making and sharing culture: Lavash, Katyrma, Jupka, Yufka, Whistled language.

The elements included in the list of Ministry of Culture, but not included in the books are:

Tradition of the Meddah (public storytelling), Ceremonial Keşkek Tradition, Mesir Macunu Festival, The Evil Eye Bead Tradition, Noah's Pudding Tradition, Sabantoy and Tepres, Sarıkeçili Yoruks and Highland Movement, Whistled language, The Stonework Tradition, The Ahi Brotherhood, Arguvan Folk Songs, Atma (spontaneous) Songs Tradition, Barak Unmetered Folk Songs, Cutlery Tradition, Bogaz Unmetered Folk Songs, Bozlak Unmetered Folk Songs, Reverse Glass Painting, The Tradition of Charity, The Rug Weaving Tradition, Kirvelik, Wrestler's Tights Making, Köçeklik (male dancing), The Tradition of Telling the Tales of Köroğlu, The Köse Game, The Art of Meerscham Craftsmanship, May 7, The Tradition of Block Printing, The Zeybek Tradition, The Art of Embroidery, The Tradition of Basket Weaving, The Seymen Tradition, The Sinsin Game, The Art of Fligree, Prayer Ceremonies for Rain, The Arabaşı Tradition, Instrument-Making, Shephard's Bairams: mating of sheep, Saya (100 days after mating of sheep), döl dökümü (giving birth to a lamb), yünüm-koyun yüzdürme (a competition based on a shepherd's skills in making sheep swim across a pond), Aşuk and Maşuk, The Tradition of Copper Craft, Bar (dance), The Tradition of Walking Stick Making, Algerian Unmetered Folk Songs, The Tradition of Pottery, The

Art of Edirnekari, Erguvan(Judas-Tree) Bairam, The Tradition of Ehram, The Tradition of Dowry, The Meadow Saffron Pilaf, The Camel Game, The Tradition of Tooth Wheat, Calligraphy, Hoyrat (a kind of mani/Turkish poem), The Silk and Silkworm-breeding Tradition, The tradition of cross stitch, The Art of Katı', The Henna night, The Game of Eloping with a Girl, Puppet, The Art of Kündekâri, Macahel Song Singing Tradition, The Tradition of Singing Mânîs, The Tradition of Halva of the Dead, Molasse and Grape Juice Making, Mother-of-pearl inlaying, The Tradition of Şivrilik, Talika Making, The Tradition of Condolence, Peg Top, Glass blowing and Beykoz-Style Decorative Art, Kerchief Making, Quilting, Olive and Olive Oil Culture, Flatbread making: Yufka and Lavash, Marsiya Tradition, The Mevlit Tradition, The Turkish Delight Culture, The Wooden Spoon Making Tradition, Traditional Intelligence and Strategy Game:Mangala/Göçürme, Traditional Craftsmanship and Performing of Mey, The Tea Culture.

Originally, it is certain that language and literature courses which are learned at school are tightly associated with the development of a culture. Therefore, it should be known that literary works used in courses are not things belonging to a simple genre, and courses should be taught by considering the fact that they have effects, which continue for ages, and sociological, historical, cultural dimensions.

In reference to the findings, it is likely to express that it is necessary to include activities which will raise consciousness and awareness of intangible cultural values in Turkish language course books and are suitable for grades and to enrich Turkish language course books with texts involving more expressions related to intangible cultural values.

KAYNAKÇA

- Akhan, N. E. (2014). Sosyal bilgiler derslerinde somut olmayan kültürel miras öğretimi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 6(3), 722-736.
- Alkış, S. ve Oğuzoğlu, Y. (2005). Ülkemiz koşullarında tarihi çevre eğitiminin önemini ve gerekliliğini artıran nedenler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 347-361.
- Artun, E. (2000). Halk Kültürü ve Folklorun Türk Kültüründeki Yerine Kültürel Değişim ve Gelişim Açısından Bakış. *Adana Halk Kültürü Araştırmaları*, 2(4), 12-31.
- Aslan, Z. & Ardemagni, M. (2006). Introducing young people to the protection of heritage sites and historic cites. Erişim adresi: <http://www.icrom.org/>
- Bağcı, A.(2016). Somut olmayan kültürel mirasın aktifleştirilmesi problemi. *Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4(2), 167-173.
- Copeland, T. (2004). Heritage and education: A European perspective. The Hague Forum 2004 (pp. 18-22). Erişim adresi: <http://www.europanostra.org/documents/>
- Curtis, R.and Seymour, C. (2004). Louisiana heritage education program and heritage in the classroom: children's attitudes toward cultural heritage. *Journal of Social Studies Research*, 28 (2), 20-24.
- Hereduc. (2005). Heritage in the classroom: A practical manuel for teachers. Erişim adresi: <http://www.hereduc.net/hereduc/>
- Dönmez, C., & Yeşilbursa, C. C. (2014). Kültürel miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarına etkisi. *Elementary Education Online*, 13(2), 425-442
- Ekici, Metin. (2004). Bir Sempozyumun Ardından: Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi. *Millî Folklor*, 16(61), 5-13.
- Gimenez, J.E., Ruiz, R.M.A. & Listan, M.F. (2008). Primary and secondary teachers' conceptions about heritage and heritage education: A comparative analysis. *Teacher and Teacher Education*, 24, 2095-2107.
- Girard, F. (2017). "Yaşayan insan hazineleri" ulusal sistemlerin kurulmasına ilişkin kılavuzlar ilkeler (N. İçöz, Çev.). Erişim adresi:http://www.UNESCO.org.tr/dokumanlar/somut_olmayan_km/UNESCOYIH.pdf
- Gürçayır, S. (2011). Somut olmayan kültürel mirasın korunması sözleşmesi üzerine eleştirel bir okuma. *Millî Folklor*, 23(92), 5-12.
- Kolaç, E. (2009). Somut olmayan kültürel mirası koruma, bilinç ve duyarlılık oluşturmada Türkçe eğitiminin önemi. *Millî Folklor*, 21(82), 19-31.
- Kurin, R. (2004). Safeguarding intangible cultural heritage in the 2003 UNESCO Convention: a critical appraisal. *Museum International*, 56(1-2), 66-77.
- MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı (2018). *Türkçe dersi (1- 8. sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Oğuz, Ö. (2007). UNESCO, kültür ve Türkiye. *Millî Folklor*, 73, 5-11.
- Oğuz, Ö. (2008). UNESCO ve geleneğin ustaları. *Millî Folklor*, 20(72), 5-10.
- Oğuz, Ö. (2008b). UNESCO ve insanlığın sözlü ve somut olmayan mirası başyapıtları. *Millî Folklor*, 20(78), 5-11.
- Oğuz, Ö. (2013). *Somut olmayan kültürel miras nedir?*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık,
- Patrick, J.J. (1989). Heritage education in the school curriculum. Paper prepared for the National Trust for historic. preservation and the Waterford Foundation (Waterford, VA, November 16- 18, 1989), ERIC ED 315 333.
- SOKÜMKTB (2003). *Somut olmayan kültürel mirasın korunması temel belgeler*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

- Wilhelm, N. (2004). Voyage to the heart of the heritage: Our heritage explained to children. Heritage and education: A European Perspective, The Hague Forum 2004 (p. 25-27).
Erişim adresi: <http://www.europanostra.org/documents/>
- UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi. (t.y.).
<https://www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO-Insanligin-Somut-Olmayan-Kulturel-Miras-Listesi/>
- Somut Olmayan Kültürel Miras Ulusal Envanteri. (t.y.). <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-159257/somut-olmayan-kulturel-miras-ulusal-envanteri.html/>
- Yeşilbursa, Cemil Cahit (2013). Altıncı sınıf öğrencilerinin somut kültürel mirasa yönelik görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(2), 217-229.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Nitel araştırma yöntemleri*. (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları
- Yücel, E. (2006). Kültür varlıklarından korumacılık ve Türkiye gerçeği. *Yapı Dergisi*, 294, 112-116.

İncelenen Kitaplar:

- Ceylan, S., Duru, K., Erkek, G. & Pastutmaz, M. (2018). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6 ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Mete G., Karaaslan M., Kaya Y., Ozan Ş. & Özdemir D. (2018). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 8 ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.